

Dessa riktlinjer avser ansökningar om tillstånd från och med antagningen till höstterminen 2008.

Åsa Rurling
BESLUT

2007-02-20
Reviderade 2007-10-30

Reg.nr 83-795-07

Riktlinjer för beslut om tillstånd till alternativt urval

Syftet med dessa riktlinjer är att få en enhetlig bedömning av ansökningar med begäran om att få använda sig av alternativt urval. Riktlinjerna ska kunna fungera som underlag dels för dem vid Högskoleverket som bedömer ansökningarna, dels för de lärosäten som ska ansöka om att få använda alternativt urval. Riktlinjerna ska finnas tillgängliga för lärosätena som ett stöd för dem när de ska formulera sina ansökningar.

Bakgrund

Möjligheten att använda ett alternativt urval har funnits sedan hösten 1997. I proposition *Tillträde till högre utbildning m m* (1995/96:184) anger regeringen att det i normalfallet ska vara möjligt att komma in även på mycket eftertraktade utbildningar enbart på grundval av betyg eller högskoleprovsresultat. Därför ska det alternativa urvalet användas restriktivt. Tydlighet i informationen om vad de särskilda proven ska mäta poängteras. Möjligheten att anta ytterligare studenter på andra urvalsgrunder än betyg och högskoleprov utökades i samband med att regeringens proposition *Den öppna högskolan* (2001/02:15) antogs 2002 genom att bestämmelsen 7 kap. 16c § infördes i högskoleförordningen. Motiven till detta var att bredda rekryteringen och att öppna upp högskolan bl.a. för sökande med otraditionell studiebakgrund eller s.k. reell kompetens. Det framgår dock av regeringens skrivningar att betyg och högskoleprov även fortsättningsvis ska vara de huvudsakliga urvalsgrunderna för utbildningar som vänder sig till nybörjare. Här poängteras kraven på rättssäkerhet, förutsebarhet och överblickbarhet.

Skrivningarna i propositionen *Den öppna högskolan* måste tolkas som att regeringen under vissa förutsättningar kunde tänka sig olika former av kvotering i urvalet till högskolan (s. 65).

I propositionen *Ny värld – ny högskola* (2004/05:162) ger regeringen uttryck för en helt annan inställning när det gäller kvotering. Där är budskapet att kvotering inte är tillåten och budskapet är mycket tydligt (s. 183). Detta var också utskottets mening och riksdagen beslutade i enlighet med vad regeringen och utskottet föreslagit. Riksdagen beslutade också i enlighet med regeringens förslag att utöka möjligheterna för universitet och högskolor att själva besluta om urvalsgrunder till 20 procent av platserna på en viss utbildning. Också i denna proposition framhåller regeringen att betyg och högskoleprovsresultat ”även fortsättningsvis bör utgöra de huvudsakliga urvalsgrunderna när det gäller utbildningar som vänder sig till nybörjare” (s. 180).

I propositionen *Vägar till högskolan för kunskap och kvalitet* (2006/07:107) föreslår regeringen att lärosätenas möjlighet att besluta om alternativa urvalsgrunder ska utökas till att omfatta högst en tredjedel av platserna från och med höstterminen 2008. Regeringen menar att lärosätena därigenom får ökade möjligheter att ge sina utbildningar lokala profiler, att de kan använda sig av de urvalsgrunder som kan attrahera sökande med vissa kunskaper och erfarenheter samt anpassa urvalsgrunderna till olika utbildningars behov och förutsättningar. Regeringen menar också att olika grupper gynnas av olika urvalsgrunder, vilket bidrar till heterogena studentgrupper avseende ålder och yrkesbakgrund. Det här innebär att de tre vägarna betyg, högskoleprov och alternativt urval i princip kan omfatta en tredjedel av platserna vardera.

I den tidigare version av högskoleförordningen har regeringen medgivit högskolorna att själva besluta om ett alternativt urval för utbildningar vilka har en konstnärlig inriktning utan att leda till en konstnärlig examen. Från och med den 1 januari 2007 gäller dock att högskolorna måste ansöka hos Högskoleverket om de vill använda arbetsprov för antagning till utbildningar med konstnärlig inriktning. Utbildningar som leder till konstnärlig examen behöver inte tillstånd från Högskoleverket.

Regelverket

I 7 kap. 12 § högskoleförordningen (HF) (1993:100, ändring SFS 207:644) anges att ”vid urval skall hänsyn tas till de sökandes meriter. Urvalsgrunder är

1. betyg,
 2. resultat från högskoleprovet som avses i 20 §, och
 3. urvalsgrunder som avses i 23 §.
- [...]

Enligt 7 kap. 13 § HF som träder i kraft 2008-01-01 får högst en tredjedel av platserna fördelas på grundval av de urvalsgrunder som högskolan själv beslutar om. En högskola får till denna andel av platserna ”bestämma urvalsgrunder bestående av 1. andra särskilda prov än högskoleprovet, 2. kunskaper, arbetslivserfarenhet eller annan erfarenhet som är särskilt värdefull för den sökta utbildningen, och 3. andra för utbildningen sakliga omständigheter” (7 kap. 23 § HF). Förordning 2006:1053.

Vidare får Högskoleverket enligt 7 kap. 15 § ”medge att en högskola vid urval till en viss utbildning får göra en annan platsfördelning än den som anges i 13 § och fördela platserna på grundval av någon eller några av de urvalsgrunder som anges i 12 §. Ett medgivande skall avse ett eller flera bestämda antagningstillfällen. Förordning 2006:1053.

Vid antagning till en utbildning som leder till en konstnärlig examen beslutar högskolan om de vill använda ett alternativt urval enligt 7 kap. 14 § HF (se nedan).

14 § Vid antagning till en utbildning som leder till en konstnärlig examen får högskolan trots vad som anges i 13 § fördela samtliga platser på grundval av sådana andra särskilda prov som avses i 23 § 1, eventuellt i kombination med andra urvalsgrunder enligt 12 §. Förordning 2006:1053.

Innehåll i ansökan om att få använda alternativt urval

I ansökan om att få använda alternativt urval ska följande finnas med:

- *En beskrivning av utbildningen.*
- *Andel platser som ansökan avser.* I ansökan ska lärosätet motivera varför man vill använda alternativt urval till mer än en tredjedel av platserna. Lärosätet ska också ange från vilken av de övriga urvalsgrupperna dessa platser ska tas och motivera detta.
- *En utförlig beskrivning av urvalsinstrumentet, där följande ska framgå:*
 - vilka egenskaper/särskild kompetens instrumentet ska mäta som inte framgår av betyg och högskoleprov,
 - hur denna mätning ska gå till,
 - i det fall urvalet görs i flera steg, hur är de olika stegen i utformade, förhållandet dem emellan, poängberäkning.
- *Motivering till varför lärosätet önskar använda det beskrivna urvalsinstrumentet.*
 - varför det är viktigt att mäta just dessa egenskaper/denna kompetens
 - varför dessa egenskaper/denna kompetens inte kan förvärfas under utbildningens gång.
- En beskrivning av eventuella *resultat från tidigare användning* av urvalsinstrumentet.
- En beskrivning av den *kompetens* som finns med i utformningen av det alternativa urvalet och i urvalsprocessen.
- En beskrivning av hur beslut fattade under urvalsförfarandet kommer att *dokumenteras*.
- En plan för uppföljning och utvärdering.
- En beskrivning av den *information* som ges till presumtiva sökande.
- En beskrivning av hur *resultaten* kommer att meddelas de sökande.
- Ansökan ska vara *underskriven* av rektor. Om uppgiften har delegerats till någon annan ska detta framgå. Uppgifter om kontaktperson, inkl. kontaktuppgifter, ska finnas.

En ansökan ska inkomma i sådan tid att Högskoleverkets beslut kan fattas innan lärosätets information till sökande ska offentliggöras. Högskoleverkets handläggningstid uppgår till 6-8 veckor beroende på ansökans kvalitet och övrig arbetsbelastning.

Utgångspunkter för Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket har följande utgångspunkter för beslut om tillstånd att använda alternativt urval.

- Högskoleverket anser att det finns ett värde i att ha en mångfald bland urvalsinstrumenten. Normalfallet är att alternativa urvalsgrunder kan användas till högst en tredjedel av platserna, vilket lärosätena själva kan fatta beslut om. Om det finns särskilda skäl kan Högskoleverket bevilja att ett alternativt urval används till sammanlagt högst 50 procent av det totala antalet nybörjarplatser på en utbildning. För sådana utbildningar där det är uppenbart att betyg och högskoleprov inte är lämpliga som urvalsinstrument kan Högskoleverket bevilja ett alternativt urval till 100 procent av platserna.
- Poänggränser för att komma ifråga för den slutliga rangordningen ska inte användas. Samtliga sökande som kallas till det alternativa urvalet är behöriga och ska därför också rangordnas. Poänggränser enligt ovan skulle i princip innebära att nya behörighetskrav sätts. Om ett visst resultat på någon del i det alternativa urvalet bedöms som en förutsättning för att klara studierna, bör lärosätet i stället överväga om det ska utgöra ett behörighetskrav.
- Alla behöriga sökande ska ha möjlighet att delta i det alternativa urvalet.
- Informationen till de sökande om vad de prov som ingår i det alternativa urvalet avser att mäta samt vilka kriterier som bedömningen utgår ifrån ska vara tydlig.
- Urvalsförfarandet ska dokumenteras väl.

Beslut i detta ärende har fattats av universitetskansler Anders Flodström efter föredragning av utredare Åsa Rurling.

Anders Flodström

Åsa Rurling